

PENSAMENT ESTRATÈGIC

Estratègies de lectura

SABER-NE
MÉS

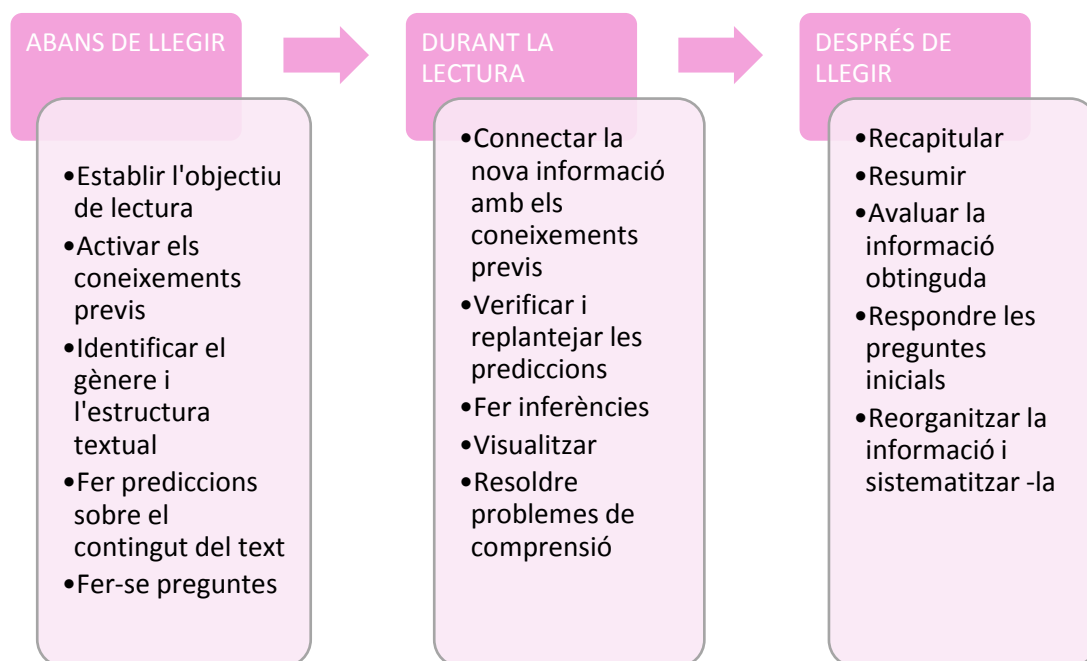
Quan llegim per obtenir informació, és a dir llegir per aprendre, necessitem aplicar estratègies de lectura que ens permetin comprendre el text en profunditat, processar correctament la informació i interioritzar-la, en combinació amb el que ja sabíem, per tal de convertir-la en coneixement nou. Isabel Solé diu que aquestes estratègies impliquen:

- Dotar de finalitat personal la lectura i planificar la millora manera de llegir per assolir-la.
- Inferir, interpretar i integrar la nova informació amb el coneixement previ, i comprovar la comprensió durant la lectura.
- Elaborar la informació, recapitular-la, integrar-la, sintetitzar-la i eventualment ampliar-la sempre que la tasca ho requereixi.

El lector estratègic, doncs, és aquell que té un objectiu clar de lectura i que, per assolir-lo, aplica de manera automàtica, i sovint inconscient, les estratègies de lectura que necessita en cada moment de la lectura per garantir la comprensió i posar-la al servei de l'objectiu. En canvi, el lector que no sap aplicar estratègies fa unes lectures superficials i improductives i, per fer front a l'objectiu de lectura, es limita, en el millor dels casos, a memoritzar i reproduir la informació.

El pensament estratègic s'aplica a la presa de decisions, conscients o inconscients. Solé ho diferencia amb dos exemples: lligar-se els cordons de les sabates requereix una habilitat apresada que s'aplica de manera automàtica però que no és estratègica; en canvi, decidir si recollirem el nen a l'escola abans o després d'anar a comprar requereix una reflexió prèvia, que també pot produir-se de manera automatitzada i que implica decidir quin ordre d'actuacions és el més eficaç. Per tant, davant una dificultat en la lectura, el lector estratègic decidirà quina estratègia ha d'aplicar per resoldre-la.

Com que és un constructe personal, no hi pot haver una llista exhaustiva d'estratègies lectores, però les que s'utilitzen amb més freqüència es poden ordenar d'acord amb el moment del procés lector en què són més necessàries, per bé que totes actuen de manera integrada:

Per què s'han d'ensenyar les estratègies de lectura?

La lectura és una competència complexa i, per això, aconseguir formar lectors competents i autònoms requereix una intervenció específica en totes les etapes educatives. En el cas de les estratègies de lectura, els docents sabem que hi ha alumnes que les desenvolupen i apliquen de manera espontània, però diversos estudis¹ demostren que, ensenyant-les de manera explícita i sistemàtica, els lectors febles milloren la comprensió lectora.

És important tenir en compte que ensenyar estratègies no és una finalitat en si mateixa, sinó que allò que volem aconseguir és que l'alumnat les conegui i sigui capaç de fer servir les que necessiti en un moment determinat. Un bon símil és el dels escacs: ensenyar a moure les peces no és la finalitat, sinó que el jugador conegui els moviments i els apliqui de manera estratègica per guanyar partides.

Les estratègies es poden presentar i ensenyar:

- De manera implícita, fent preguntes entorn del text per portar l'alumnat a aplicar-les i, un cop hagin aflorat, esmentar-ne el nom perquè les identifiqui.
- Amb estratègies d'ensenyament explícit, com els tallers de lectura, que segueixen el procés gradual i parteixen del modelatge de l'expert, que, després d'anunciar l'estratègia que introduirà, posa veu al pensament mentre l'aplica.

Tant amb un procediment com amb l'altre, és important demanar a l'alumnat que les apliqui de manera recurrent, fins que les automatitzi i sigui capaç d'aplicar-les de manera inconscient i de verbalitzar què ha fet.

Les estratègies de lectura en les matèries no lingüístiques

Ensenyem les estratègies bàsiques de lectura amb la idea que, un cop els alumnes les automatitzen, poden aplicar-les a qualsevol lectura i evolucionar de forma automàtica cap a estratègies més avançades. Però, a mesura que l'aprenentatge avança, cal aprendre a llegir en contextos més específics i restringits, i no sempre aquest aprenentatge es fa de manera automàtica.

En aquest sentit, Shanahan i Shanahan parlen de tres nivells de progressió de la comprensió lectora, des del nivell de descodificació al de les estratègies especialitzades:

Quan llegim textos de les disciplines científiques, ens situem en un nivell de progressió elevat, on calen estratègies i destreses lectores més sofisticades i més específiques. Aquestes estratègies no són transferibles d'una matèria a una altra, o ho són en un grau inferior al de les estratègies genèriques; cada matèria aplica les estratègies d'una manera diferenciada o en prioritza unes davant d'unes altres.

Alguns exemples:

- **Textos matemàtics:** s'han de llegir de manera analítica perquè requereixen una precisió de significat, en la qual cada paraula pot entendre's d'una manera, al servei d'un significat particular. A diferència d'altres camps, en

matemàtiques fins i tot les paraules “funcionals” importen. Per exemple, no té el mateix significat un enunciat si hi ha l'article *el* o l'article *un*. En aquest tipus de lectura tan analítica i precisa, la relectura és una estratègia essencial per descartar que hi hagi cap error en la demostració.

- **Textos històrics:** la Història es basa en l'anàlisi de documents de tot tipus. En el moment de llegir aquests documents, els fets ja han passat, i la selecció i l'anàlisi de les fonts es fa gairebé simultàniament. En les fonts secundàries, l'historiador ha de ser conscient que està llegint una interpretació del fet històric i no el fet en si. Per això és important tenir en compte el punt de vista i el posicionament de l'autor —i del lector— i la credibilitat de la font i, sempre que sigui possible, contrastar-la amb d'altres. La crítica de les fonts es fa, doncs, imprescindible. Per tant, la lectura crítica és una estratègia essencial.
- **Textos de química:** en química, les representacions alternatives d'una idea són essencials per comprendre completament un concepte. A diferència dels historiadors, la química crea coneixement a partir de l'experimentació. Per això, l'objectiu més important de la lectura és comprendre completament com ha anat un experiment i quins processos evidencia. Això requereix pensar quin fenomen descriu el text, visualitzar-lo i transcriure'l en fórmules i equacions. Per això és imprescindible la lectura multimodal, del gràfic al text i a les fórmules.

Es fa necessari, doncs, comunicar als adolescents la naturalesa de les disciplines, així com la manera en què cada expert planteja la lectura d'un text de la seva àrea de coneixement: com llegim i per què, és a dir com és la nostra matèria. En definitiva, tots els àmbits curriculars tenen la responsabilitat d'ensenyar estratègies lectores i planificar quines són més necessàries en cadascun.

Les tasques híbrides i les estratègies comunicatives

Finalment, cal tenir en compte que moltes situacions comunicatives són híbrides (impliquen lectura, oralitat, escriptura) i per tant les estratègies, com més ens apropem al món real, combinen més els processos de lectura, escriptura i oralitat. Un bon exemple seria l'estratègia de resumir, que participa de la lectura i de l'escriptura o l'oralitat i, en aquest sentit, és híbrida.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA:

Us convidem a llegir aquests títols de referència per ampliar la informació:

- CALERO, A. (2011). *Cómo mejorar la comprensión lectora. Estrategias para lograr lectores competentes*. Madrid: Wolters Kluwer Educación.

- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. [La lectura en un centre educatiu](#). [Consulta: 10/04/2021].
- LEE, C. D.; SPRATLEY, A. (2009). *Reading in the Disciplines: The Challenges of Adolescent Literacy*. Carnegie Corporation of New York.
- SERRA, J.; OLLER, C. (coords.) (1999). *Com ensenyar a llegir a l'ESO. La lectura des d'una perspectiva interdisciplinària*. Barcelona: Rosa Sensat.
- SHANAHAN, T.; SHANAHAN, C. "[Teaching Disciplinary Literacy to Adolescents: Rethinking Content-Area Literacy](#)". A: *Harvard Educational Review*.
- SOLÉ, I. (1992). *Estrategias de lectura*. Barcelona: Editorial Graó.
- SOLÉ, I. (2011). [La comprensió lectora, una clau per a l'aprenentatge](#). Barcelona: Fundació Bofill.